

CONSIDERAȚII PRIVIND PĂSTORITUL ÎN MUNȚII GORJULUI

Prof. Vasile Smeu

În dezvoltarea și modernizarea agriculturii, o deosebită atenție va trebui acordată sectorului zootehnic, care ocupă un loc important în economia agrară a județului Gorj, cu vechi tradiții în creșterea animalelor.

Schimbarea de structură în volumul producției animaliere va trebui să aibă la bază, utilizarea unor importante fonduri de investiții necesare atât pentru crearea de adăposturi zootehnice, drumuri de acces precum și valorificarea mai deplină a resurselor existente, mai ales a pășunilor din munții Gorjului. Din suprafața județului pășunile ocupă 85.390 hectare, în munții Gorjului existând 22.000 hectare în zona alpină și subalpină.

Plaiurile și înălțimile munților Parâng, Căpățâanii și Vâlcanului oferă întinse și bogate pășuni pentru creșterea animalelor. Versantul de sud al acestor munți, platforma de eroziune individualizată în nordul acestui județ cu culmi domoale și pășuni întinse, cu plaiuri pe care se pot așeza stânele, o climă mai dulce ca în alte zone ale țării, au oferit condiții pentru dezvoltarea păstoritului.

Pășunile de munte se întind în munții Gorjului de la 500 m altitudine pâna la limita superioară a pădurilor de molid, adică la altitudinea de 1600-1800 m, iar de aici încep pajiștile alpine. Cu excepția unei fâșii înguste în vecinătatea pădurilor de fag și molid unde pășunile sunt dominate de ierburi valoroase din punct de vedere furajer (păiuș roșu, iarba vântului) și a unor mici porțiuni îngrășate de animale mai mult sau mai puțin rațional, restul

pășunilor mai ales la 2000-2200 m altitudine, sunt dominate aproape în întregime, de țepoșică, plantă cu o putere de nutriție mai slabă.

Majoritatea pășunilor de munte dau producții mici de iarbă, câte 3000-5000 Kg/hectar de calitate inferioară, care datorită unei secete ce se instalează an de an la altitudinile mai joase, după data de 1 august, aproape că nici nu mai sunt consumate de animale, refugiul acestora fiind în pădure sau pe micile suprafețe dominate de plantele valoroase amintite mai înainte, care sunt pășunate excesiv, ceea ce a dus și la scăderea producției acestora.

O altă categorie de pășune mai ales pentru creșterea oilor o constituie, vorbind geografic, pășunile alpine, care se întind de la limita superioară a pădurilor de molid (1600 m - 1800 m altitudine) până pe vârful munților, care ating 2518 m altitudine în vârful Parângul Mare. Datorită condițiilor naturale puțin favorabile creșterii vegetației, pășunile din această zonă dau producții mici la unitatea de suprafață, 1500-500 Kg/hectar iarbă, ce poate fi consumată de animale pe o perioadă scurtă din an, cca.80-90 de zile.

Ținând seama de cantitatea și calitatea producției, pășunile de munte pot întreține în sezonul de pășunat 3-5 capete ovine la hectar, deși în majoritatea cazurilor se duc un număr mai mare de ovine.

Din cele prezentate s-a impus măsura (desigur pe viitor fiind necesară o acțiune și mai intensă) a găsirii posibilităților de îmbunătățire a acestor pășuni, îndeosebi pentru cele situate la altitudini de 1500 m, metoda principală de îmbunătățire a acestora constituind-o aplicarea îngrășămintelor chimice.

Faptul că peste aceste unduiri muntoase șerpuiesc pe culmi și văi, șosele forestiere, drumuri carosabile, poteci și trasee turistice, pe aceste căi de acces e ușor de transportat îngrășămintele. Studiile ce se întreprind vor fi semnificative. Necesitatea îngrășării chimice a pășunilor de munte este dată de

faptul că prin această metodă, se reușește, pe lângă obținerea unor producții mari să se prelungească sezonul de pășunat cu 30-50 zile. În acest caz pășunatul poate începe primăvara cu cel puțin 15-20 zile mai devreme, iar toamna se poate prelungi până la sfârșitul lunii septembrie sau chiar în octombrie, întrucât prin îngrășare, folosindu-se și târlirea, vegetația pornește timpuriu în creștere primăvara și într-un ritm rapid și continuă să otăvească, până toamna târziu.

La Rânca, peste plaiurile străbune, păstoritul a cunoscut o nouă mutație. Aici, sub îndrumarea Universității din Craiova s-a aflat un punct de cercetare, pentru pășunile de munte. Pe o suprafață de 544 hectare s-a făcut de mai mulți ani fertilizarea pajiștilor cu azotat de amoniu, superfosfat sau prin târlire, în golurile: Măgura, Făget, Cerbul, Talonul Mare, Talonul Mic, Florile Albe și Plopul. Unele plante ca *Nardus stricta* au un spor de producție de 220-230 %. Asemenea metode s-au practicat și în munții Vâlcan în punctele Peria și Bâlta, pe 70 de hectare și la Vălari pe 25 de hectare.

Prin îngrășarea pășunilor de munte în loc de 3-5 capete ovine la hectar, se pot hrăni în medie pe timp de 3 ani 15-18 capete ovine la hectar și de la fiecare animal obținând mai multe produse.

Ca repartiție geografică a oilor în munții Gorjului aria cea mai răspândită este a rasei țurcan. Ea rămâne cea mai valoroasă pentru că este adaptată la pășunatul de munte și la marșurile de transhumanță pe care le-au practicat păstorii gorjeni din vechi timpuri și până astăzi. Din lână țurcană se confecționează cele mai bune covoare de tip persan precum și covoarele oltenești, care pentru frumusețea și rezistența lor sunt căutate atât pe piața internă cât și la export.

Nu putem trece cu vederea, fără să amintim că sunt nuclee deosebit de valoroase ca cele de la Novaci, Polovragi, Baia de Fier, Stănești, Tismana, Vânăta renumite prin oile țurcan și ciobanii lor care au cutreierat țara din Parâng până la Dunăre, sau

din Vâlcan până la Tisa, asigurând din străbuni o legătură a Ardealului cu Țara Românească.

A vorbi despre păstorit, despre Gorj, nu poți trece cu vederea fără să creionezi etnografia și folclorul, aspecte ale vieții pastorale atât de mult iubite. Din înălțimile Oslea, Prisloapele, Arcanul, Poiana Măcrișului, Obârșia Merișor, Vârful Drăgoiu, Pietriceua, Vârful Recii, Parângul și altele se ramifică o serie de creste cu direcția în general spre sud, plaiuri peste care ciobanii și-au mânăat și își mână turmele: Plaiul Cloșani, Plaiul Topești, Plaiul cel Mic, Plaiul cel Mare, Plaiul Bâltei și Bălțișoarei, Plaiul Dobriței și al Vălariului, Plaiul Vâlcan și altele. Pe aceste plaiuri sau spre golurile alpine se găsesc stâne, denumirea lor fiind tot a muntelui pe care s-au așezat. Tâmpa Mare și Tâmpa din Pârâu pe Lotru, iar pe Parâng: Corneșul Mare, Corneșul Mic, Cerbul, Prisloapele, Sapa, Argelele, Gruicul Frumos; în Vâlcan: Nedeuța, Prisloapele Mici, Arcanul, Siglăul Mare, Miciovoalele, sunt numai o parte din cele 21 de stâni.

Cantoanele pastorale ce ar trebui amplasate în Peștișani, Novaci, Târgu Cărbunești organizate pe zone pedoclimatice care cuprind regiuni alpine și subalpine, cu ingineri și tehnicieni ce s-ar îngriji de turmele, pajiștile și păstorii din stânele dintre Motru și Parâng, ar da un plus de noutate vieții pastorale ce se dezvoltă din plin în munții Gorjului.

Păstoritul, îndeletnicire de temelie pentru acest județ, s-a transmis din generație în generație în munții Gorjului aducând o contribuție însemnată la unitatea neamului românesc, pe baza procesului de transhumanță care-l caracterizează. Gorjul este profund legat de această îndeletnicire, legătură care a zămislit atâta bogăție de folclor exprimat în cântec și în joc, în literatură și artă.

An de an, ca un mecanism pus în mișcare de o mână nevăzută, ciopoarele din Parâng leagă muntele de câmpie și invers trecând prin cele două etape de importanță vitală: vâratul și iernatul - suiutul și coborâtul oilor la munte.

Viața pastorală și-a pus pecetea în viața păstorului, iar poeziile răposatului cioban al Parângului, Gheorghe Nistor Ungureanu din Mușetești, exprimă bogăția de sentimente ale unui om care a fost cioban 42 de ani. El a ciobănit pe locurile cum sunt: Dealul Izvorului, Slăveiu, Parângul Mare și Cel Mic, Culmea lui Rusu și a Mohorului, Urdele și Păpușa, pe unde a pășunat și baciul Dumitrache ce plecase de pe plaiurile ardelene ale Cindrelului și din Sibiușel cu turmele sale spre pășunile întinse ale Țării Românești și nu s-a mai înapoiat în Ardeal.

Așa cum arăta poetul Ioan Meițoiu, "Gheorghe Nistor Ungureanu este un rapsod al Parângului, aceasta pentru că universul său de viață, s-a fixat indestructibil pe această "coloană fără de sfârșit" din calcar și granit. Marile sentimente, marile emoții, marile iubiri și aspirații se profilează în dimensiuni pentru animale și natură".

Acest rapsod cioban revitalizează natura în care trăiește, dă forme poetice mediului geografic, simte pentru Jiu și Parâng. Ciobanul care a trăit o viață în munte, s-a legat de orizontul geografic, s-a legat de tot ce are mai frumos Gorjul din punct de vedere natural, de râul Jiu și muntele Parâng. Doina Jiului îl prezintă ca îndrăgostit al naturii, ca un apropiat al tuturor geografiilor: *Jiule, cu gura ta/Ai ros stânca de coala/Tu cu gura ta de lup/Mâncași stânca din Surduc/Și-a tale izvoare iuți/Croiră cale prin munți/.*

La acest păstor se creionează și spații geografice mai largi peste care parcă vezi umblînd alături de turme și ciobani, turiștii îndrăgostiți de Gorj: *Între Jii și-ntre Olteț/Între Lotru și Jieț/Asta-i locul ce-l iubesc/Aici vreau ca să trăiesc/Și-aci vreau să putrezesc/.*

Din vremuri străvechi oile urcă la munte o dată cu primăvara. În acest anotimp cu multă grijă se pregătesc toate cele necesare pentru văratul oilor, iar între Bistrița și Sohodol, pe plaiurile platformei Gornovița se stabilesc unitățile de măsură, vechi de când lumea pe aceste locuri, mai vechi decât ocaua lui

Cuza cum spun bătrânii: cioiul, găleata, vadra și cupa, iar măsuratul oilor e o sărbătoare legată de creșterea acestor animale și de munții cu care satele de la poalele lor au strâns legături. În ziua stabilită pentru măsuratul oilor, sub geana unei păduri, cu mult alai, se măsoară laptele pentru fiecare oaie în parte. Apoi, după ce treburile măsurii laptelui au trecut, începe petrecerea cu masă bogată. Flăcăi și fete se prind în horă, se fac glume, se ascultă la aparatul de radio, se fac fotografii, se cântă până în fapt de seară, când păstorii își iau rămas bun de la cei dragi, oprindu-și cu ei în primul rând aparatul de radio. Începe activitatea de o vară a crescătorilor de animale.

Spre plaiurile și stânele amintite, sosesc turmele de mii de oi din județ, creșterea oilor devenind o îndelednicire a unui mare număr de sate din subcarpați.

Încununând această activitate, sărbătoarea de la Novaci "urcatul oilor la munte" din luna mai, la care participă crescători de animale și echipe artistice din județele vecine, are noi semnificații. Ea ridică la loc de cinste o îndelednicire cu adânci rădăcini în miezul timpului.